

การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม ท่องเที่ยวระหว่างประเทศไทยกับกลุ่มประเทศเอเชียที่สำคัญ

นพดล จินดาธรรม¹

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัฒน์ ชลไพศาล²

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์ท่องเที่ยวของโลก กลุ่มประเทศเอเชียที่ศึกษาและประเทศไทย 2) ศึกษาเปรียบเทียบระดับความสามารถและแนวโน้มความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคเอเชียที่สำคัญ และ 3) จัดทำข้อเสนอแนะด้านนโยบายการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความได้เปรียบระหว่างอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยกับกลุ่มประเทศเอเชียที่สำคัญ ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม จีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ฮองกง และมาเก๊า ด้วยดัชนีชี้วัดที่สำคัญ 3 ดัชนี ได้แก่ ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage: RCA) ดัชนีประสิทธิภาพด้านความสามารถในการสร้างรายได้โดยเฉลี่ย และดัชนีวัดประสิทธิภาพด้านความสามารถในการดึงดูดให้พำนัก

ผลการวิจัยพบว่าประเทศไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทุกดัชนีเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศในเอเชียที่สำคัญ โดยเฉพาะดัชนีวัดประสิทธิภาพด้านความสามารถในการดึงดูดให้พำนักที่ประเทศไทยมีค่าดัชนีความได้เปรียบสูงที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศเอเชียที่สำคัญ ดัชนี RCA อยู่ในลำดับที่ 3 และดัชนีประสิทธิภาพด้านความสามารถในการสร้างรายได้โดยเฉลี่ยอยู่ในลำดับที่ 4 ซึ่งจากผลการวิจัยในครั้งนี้ทำให้เห็นว่าประเทศไทยยังคงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศในเอเชียที่สำคัญอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องมาจากประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายและมีสินค้าบริการด้านการท่องเที่ยวที่โดดเด่น เช่น สปา หาดทราย เกาะต่างๆ ที่ยังคงความแตกต่างจากประเทศในเอเชียอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตามเพื่อให้คงสถานะความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในในอนาคตจะต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่นๆ ด้วย อาทิ การพัฒนาทรัพยากรบุคคลด้านการท่องเที่ยวให้มีศักยภาพ มาตรการและการรักษาความปลอดภัย ระบบคมนาคมขนส่งและ

¹ นักศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

² ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

สาธารณูปโภคพื้นฐาน ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐานด้านสารสนเทศและการสื่อสาร สุขภาพและสุขอนามัย รวมทั้งปัจจัยด้านนโยบายและกฎระเบียบ เป็นต้น

ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันแนวโน้มของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในระดับสากลเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งองค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations World Tourism Organization : UNWTO) พยากรณ์ว่าในปี พ.ศ.2563 ทั่วโลกจะมีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจำนวน 1,600 ล้านคน โดยภูมิภาคที่มีแนวโน้มเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมคือ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิก และกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นจุดหมายการท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่มีผู้นิยมเดินทางเข้ามาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จำนวนนักท่องเที่ยวทั่วโลกในปี พ.ศ.2556 จำนวน 1,087 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2555 จำนวน 52 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 5.02 โดยแบ่งเป็นนักท่องเที่ยวในภูมิภาคยุโรป จำนวน 563.8 ล้านคน เอเชียและแปซิฟิก จำนวน 248.7 ล้านคน อเมริกา จำนวน 168.2 ล้านคน แอฟริกา จำนวน 55.9 ล้านคน และตะวันออกกลาง จำนวน 50.8 ล้านคน ตามลำดับ

จากข้อมูลสถิติของ UNWTO พบว่า ภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกมีจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นจาก 233 ล้านคนในปี พ.ศ.2555 เป็น 248.7 ล้านคน ในปี พ.ศ.2556 หรือเพิ่มขึ้นประมาณ 6.5% โดยภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศขยายตัวเพิ่มขึ้นจาก 84.2 ล้านคนในปี พ.ศ.2555 เป็น 93.1 ล้านคน หรือเพิ่มขึ้นประมาณ 10.6% ซึ่งถือได้ว่าเป็นภูมิภาคที่มีอัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่สูงที่สุดในโลก (UNWTO, 2014)

ผลจากจำนวนนักท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีมากขึ้นอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ปัจจุบันประเทศไทยมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้น และมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างงาน และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค นอกจากนี้ ยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่ง รวมไปถึงการค้าและการลงทุน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554)

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2555-2559 ได้กำหนดเป้าหมายการเพิ่มอันดับขีดความสามารถการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 5 อันดับ หรืออยู่ในลำดับที่ 1-7 ของทวีปเอเชีย (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) แต่ความเป็นจริงในปัจจุบันจากผลการเปรียบเทียบศักยภาพด้านการท่องเที่ยว 140 ประเทศ ของ World Economic Forum (WEF) 2013 ซึ่งใช้ดัชนีชี้วัด 3 ประเด็นหลัก 14 ประเด็นย่อย และมีคะแนนเต็มทั้งหมด 7.00คะแนน ดังตารางที่ 1 กลับพบว่าประเทศไทยมีศักยภาพการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวอยู่ในลำดับที่ 43 ของโลก และอยู่ในลำดับที่ 9 ของทวีปเอเชีย และจากตัวเลขที่ปรากฏ

จะเห็นว่าขีดความสามารถแข่งขันด้านการท่องเที่ยวยังไม่ถึงเป้าหมายตามที่กำหนด ซึ่งเปรียบเทียบคะแนนผลการประเมินขีดความสามารถแข่งขันด้านการท่องเที่ยว 10 ลำดับแรกในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก สรุปผลการประเมินได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ดัชนีชี้วัดศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ WEF

ประเด็นดัชนีชี้วัดหลัก	ประเด็นดัชนีชี้วัดย่อย
1. ความพร้อมด้านภาครัฐ	1.1 กฎระเบียบ นโยบาย และการบังคับใช้ 1.2 ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม 1.3 มาตรการรักษาความปลอดภัย 1.4 สุขภาพและสุขอนามัย 1.5 การจัดลำดับความสำคัญด้านการคมนาคมและการท่องเที่ยว
2. ความพร้อมด้านภาครัฐกิจและโครงสร้างพื้นฐาน	2.1 โครงสร้างพื้นฐานการคมนาคมทางอากาศ 2.2 โครงสร้างพื้นฐานการคมนาคมขนส่งทางบก 2.3 โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว 2.4 โครงสร้างพื้นฐานด้าน ICT 2.5 การแข่งขันด้านราคาของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
3. ความพร้อมด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว	3.1 ทรัพยากรมนุษย์ 3.2 การรองรับการท่องเที่ยว 3.3 ทรัพยากรธรรมชาติ 3.4 ทรัพยากรทางสังคมและวัฒนธรรม

ที่มา: World Economic Forum (WEF), Travel & Tourism Competitiveness Index 2013

ตารางที่ 2 ความสามารถแข่งขันด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก 10 ลำดับแรก

ประเทศ	อันดับในภูมิภาค	อันดับโลก	คะแนน
สิงคโปร์	1	10	5.23
ออสเตรเลีย	2	11	5.17
นิวซีแลนด์	3	12	5.17
ญี่ปุ่น	4	14	5.13
ฮ่องกง	5	15	5.11
เกาหลีใต้	6	25	4.91
ไต้หวัน	7	33	4.71
มาเลเซีย	8	34	4.70
ไทย	9	43	4.47
จีน	10	45	4.45

ที่มา: World Economic Forum (WEF), Travel & Tourism Competitiveness Index 2013

จากข้อมูลรายงานสรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ปี พ.ศ.2546 - 2556 พบว่านักท่องเที่ยวระหว่างประเทศของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 10,004,453 คน ในปี พ.ศ.2546 เป็น 26,546,725 คน ในปี พ.ศ.2556 ในขณะที่รายได้จากการท่องเที่ยวก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกันจากจำนวน 324,733 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2546 เป็น 1,207,145 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2556 สรุปได้ดังตารางที่ 3 ตารางที่ 3 สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาในประเทศไทยปี พ.ศ.2546 - 2556

พ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)	รายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านบาท)	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคน/วัน (บาท)	ระยะเวลาในการพำนักเฉลี่ย (วัน)
2546	10,004,453	324,733	3,775	8.19
2547	11,650,703	403,578	4,058	8.13
2548	11,516,936	385,749	3,890	8.20
2549	13,821,802	506,435	4,048	8.62
2550	14,464,228	547,781	4,121	n.a.
2551	14,584,220	574,520	4,142	9.51
2552	14,149,841	510,255	4,011	8.99
2553	15,936,400	592,794	4,079	9.12
2554	19,230,470	776,217	4,187	9.64
2555	22,353,903	983,928	4,393	10.02
2556	26,546,725	1,207,145	4,616	9.85

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (พ.ศ. 2546 - 2550)

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (พ.ศ. 2551 - 2556)

อย่างไรก็ตามแม้ว่าประเทศไทยจะมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้น แต่เนื่องจากสถานการณ์และผลจากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ล้วนเป็นความท้าทายต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นอย่างยิ่งในหลายๆ ประเด็น ดังนี้ (แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2554)

1. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2555-2559 ได้กำหนดเป้าหมายการเพิ่มอันดับขีดความสามารถการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 5 อันดับหรืออยู่ในลำดับที่ 1-7 ของทวีปเอเชีย แต่ความเป็นจริงในปัจจุบัน กลับพบว่าประเทศไทยมีศักยภาพการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวอยู่ในลำดับที่ 43 ของโลก และอยู่ในลำดับที่ 9 ของทวีปเอเชีย ซึ่งก็ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

2. ทรัพยากรพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยแม้ว่าจะมีหลากหลาย และหลายแห่งมีความสวยงามติดระดับโลก แต่แหล่งท่องเที่ยวในประเทศเพื่อนบ้านได้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามให้ทัดเทียมกับประเทศไทยเพิ่มขึ้นเช่นกัน

3. ประเทศไทยมีความไม่แน่นอนทางการเมืองสูง และประสบภัยพิบัติจากธรรมชาติ เนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศโลกในปัจจุบัน ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความวิตกกังวลในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประกอบกับการเข้าสู่ยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) จะมีแรงงานที่ไร้ทักษะแต่ภาษาอังกฤษดีจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า หรือฟิลิปปินส์ ที่จะเข้ามาแย่งอาชีพในสาขาภาคการท่องเที่ยวของแรงงานไทยได้

4. ประเทศไทยยังมีจุดอ่อนในด้านความปลอดภัย กฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และนโยบายรัฐบาล โดยในปี 2556 WEF ได้จัดลำดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยค่อนข้างต่ำ อาทิ ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม (อันดับที่ 99) โครงสร้างพื้นฐานด้านสารสนเทศและการสื่อสาร (อันดับที่ 90) ความมั่นคงปลอดภัย (อันดับที่ 87) สุขภาพและสุขอนามัย (อันดับที่ 84) และปัจจัยด้านนโยบายและกฎระเบียบ (อันดับ 77)

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยให้มีความเข้มแข็ง และเป็นการเพิ่มรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศในระดับสูง เมื่อเทียบกับสินค้าส่งออกหลักประเภทอื่นๆ ของประเทศ ประกอบกับการศึกษาในด้านการแข่งขันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศเอเชียยังไม่มีผู้ศึกษาวิจัย จึงได้ศึกษาถึงความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยเทียบกับกลุ่มประเทศในเอเชีย เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปประกอบการตัดสินใจและเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการวางแผนพัฒนาและวางกลยุทธ์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย เพื่อรองรับสถานการณ์การแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้แข็งแกร่งและรับมือการแข่งขันระหว่างประเทศที่จะเข้มข้นมากขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ท่องเที่ยวของโลก กลุ่มประเทศเอเชียที่ศึกษา และประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความสามารถและแนวโน้มความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคเอเชียที่สำคัญ
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะด้านนโยบายการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้จะทำการวิเคราะห์ค่าดัชนีต่าง ๆ ระหว่างอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยกับกลุ่มประเทศเอเชียที่สำคัญ ซึ่งกลุ่มประเทศเหล่านี้มีจำนวนนักท่องเที่ยวสูงที่สุด 10 ลำดับแรกของทวีปเอเชีย และมีศักยภาพในด้านการแข่งขันการท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงกัน ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม จีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ฮังการี และมาเก๊า

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการศึกษาที่ได้สามารถนำไปประกอบการตัดสินใจและเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการวางแผนพัฒนาและวางกลยุทธ์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย เพื่อรองรับสถานการณ์การแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้แข็งแกร่งและรับมือการแข่งขันระหว่างประเทศที่จะเข้มข้นมากขึ้นในอนาคต

วิธีการวิจัย

1. ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage: RCA) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาเปรียบเทียบมูลค่าการส่งออกอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อมูลค่าการส่งออกสินค้าประเภทบริการ โดยดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏดังนี้

$$RCA = \frac{(X_{ti} / X_{si})}{(X_{tw} / X_{sw})}$$

โดยที่	RCA	คือ ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ
	X_{ti}	คือ มูลค่าการส่งออกอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศ i ในรูป US\$
	X_{si}	คือ มูลค่าการส่งออกสินค้าบริการของประเทศ i ในรูป US\$
	X_{tw}	คือ มูลค่าการส่งออกอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของโลกในรูป US\$
	X_{sw}	คือ มูลค่าการส่งออกสินค้าบริการของโลกในรูป US\$

สำหรับการคำนวณหาค่า RCA สามารถแปลค่าดัชนีได้ดังนี้ ค่าดัชนี $RCA > 1$ หมายถึงประเทศ i มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏในการส่งออกอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ในกรณีค่าดัชนี $RCA < 1$ หมายถึงประเทศ i มีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏในการส่งออกอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

2. ดัชนีประสิทธิภาพด้านความสามารถในการสร้างรายได้โดยเฉลี่ย เพื่อศึกษาทิศทางและแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างรายได้ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยอาศัยวิธีการศึกษาดังนี้

$$\frac{\text{รายรับโดยเฉลี่ยต่อจำนวนครั้งการเยือนของประเทศ } i \text{ ในรูป US\$}}{\text{รายรับโดยเฉลี่ยต่อจำนวนครั้งการเยือนของกลุ่มประเทศที่ศึกษาในรูป US\$}}$$

การคำนวณดังกล่าวจะคำนวณเปรียบเทียบค่าดัชนีประสิทธิภาพด้านความสามารถในการสร้างรายได้โดยเฉลี่ยกล่าวคือ ค่าดัชนี >1 หมายถึงประเทศ i มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการสร้างรายได้โดยเฉลี่ย กรณีที่ค่าดัชนี <1 หมายถึงประเทศ i มีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบในการสร้างรายได้โดยเฉลี่ย

3. ดัชนีวัดประสิทธิภาพด้านความสามารถในการดึงดูดให้พำนัก เพื่อศึกษาทิศทางและแนวโน้มการดึงดูดนักท่องเที่ยวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยอาศัยวิธีการศึกษาดังนี้

$$\frac{\text{จำนวนวันพักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศในประเทศ } i}{\text{จำนวนวันพักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศในกลุ่มประเทศที่ศึกษา}}$$

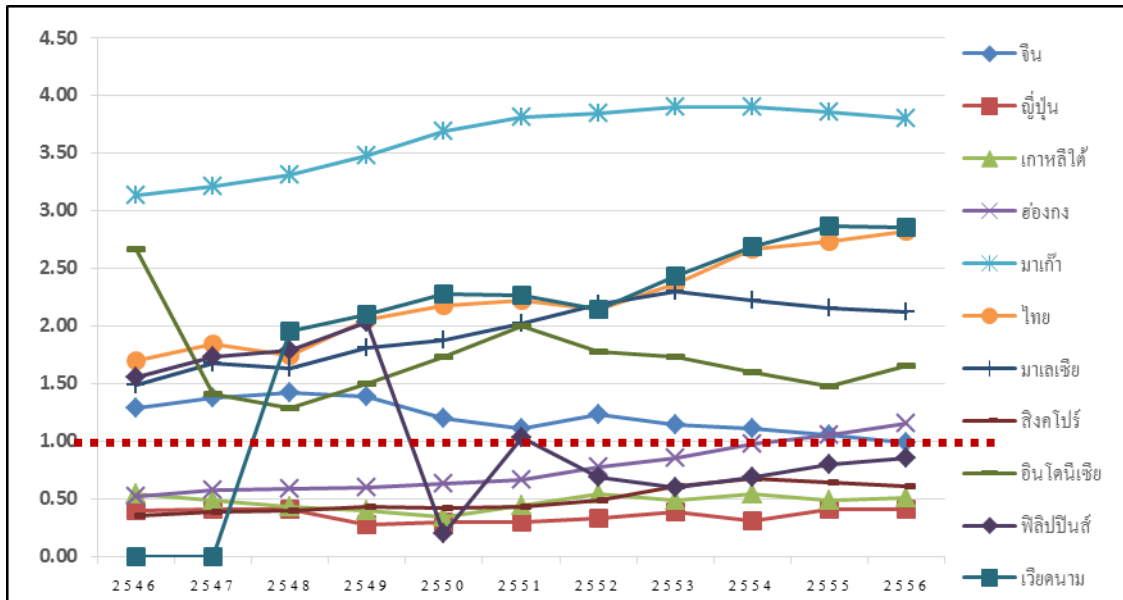
การคำนวณดังกล่าวจะคำนวณเปรียบเทียบค่าดัชนีวัดประสิทธิภาพด้านความสามารถในการดึงดูดให้พำนักสามารถแปลค่าดัชนีได้ดังนี้ ค่าดัชนี >1 หมายถึง ประเทศ i มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการดึงดูด นักท่องเที่ยวให้พำนัก กรณีค่าดัชนี <1 หมายถึง ประเทศ i มีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบในการดึงดูด นักท่องเที่ยวให้พำนัก

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าประเทศไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทุกดัชนี โดยดัชนีวัดประสิทธิภาพด้านความสามารถในการดึงดูดให้พำนักประเทศไทยมีค่าดัชนีความได้เปรียบสูงที่สุด ค่าดัชนี RCA อยู่ในลำดับที่ 3 และค่าดัชนีประสิทธิภาพด้านความสามารถในการสร้างรายได้โดยเฉลี่ยอยู่ในลำดับที่ 4 ของกลุ่มประเทศเอเชียที่สำคัญ ซึ่งแสดงผลการวิจัยในแต่ละดัชนีดังนี้

1. ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA)

ภาพที่ 1 แนวโน้มดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศเอเชียที่สำคัญ

หมายเหตุ: ค่าดัชนี RCA > 1 หมายถึงมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ
ค่าดัชนี RCA < 1 หมายถึงมีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ

จากภาพที่ 1 เมื่อวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มประเทศเอเชียที่สำคัญโดยแบ่งเป็น 2 ช่วงเวลา พบว่า ในช่วง 3 ปีแรกที่ศึกษา (พ.ศ.2546 - 2548) ประเทศที่มีความได้เปรียบสูงสุด คือ มาเก๊า รองลงมา ได้แก่ อินโดนีเซีย ไทย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และจีน ตามลำดับ ส่วนประเทศที่มีความเสียเปรียบในช่วงเวลาดังกล่าวมากที่สุด คือ สิงคโปร์ และญี่ปุ่น ซึ่งจากผลการวิจัยวิเคราะห์ที่ได้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าวปัจจัยที่ส่งผลให้ มาเก๊า อินโดนีเซีย ไทย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และจีน มีความได้เปรียบเนื่องจากเป็นกลุ่มประเทศที่มีมูลค่าการส่งออกสินค้าท่องเที่ยวสูงเมื่อเทียบสัดส่วนกับมูลค่าการส่งออกสินค้าบริการ ประกอบกับ มาเก๊า มีจุดเด่นในเรื่องของการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวที่มาจากคาสิโนและการโรงแรม จึงส่งผลให้มาเก๊ามีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบสูงสุด

สำหรับในช่วง 3 ปีสุดท้ายที่ศึกษา (พ.ศ.2554-2556) ประเทศที่มีความได้เปรียบสูงสุด คือ มาเก๊า รองลงมาได้แก่ เวียดนาม ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย และจีน ตามลำดับ ส่วนประเทศที่มีความเสียเปรียบในช่วงเวลาดังกล่าวมากที่สุด คือ ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ ซึ่งผลการวิจัยวิเคราะห์ที่ได้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าวปัจจัยที่ส่งผลให้ มาเก๊า เวียดนาม ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย และจีน มีความได้เปรียบเนื่องจากเป็นกลุ่มประเทศที่มีมูลค่าการส่งออกสินค้าท่องเที่ยวสูงอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2556 เมื่อเทียบกับสัดส่วนกับมูลค่าการส่งออกสินค้า

บริการ โดยเฉพาะประเทศเวียดนาม ที่มีค่าดัชนีความได้เปรียบเฉลี่ยสูงเป็นลำดับที่ 2 (ค่าเฉลี่ย RCA=2.80) เนื่องจากจากการเปิดประเทศที่รัฐบาลเวียดนามมีแผนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และมีความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านผ่านโครงการต่าง ๆ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

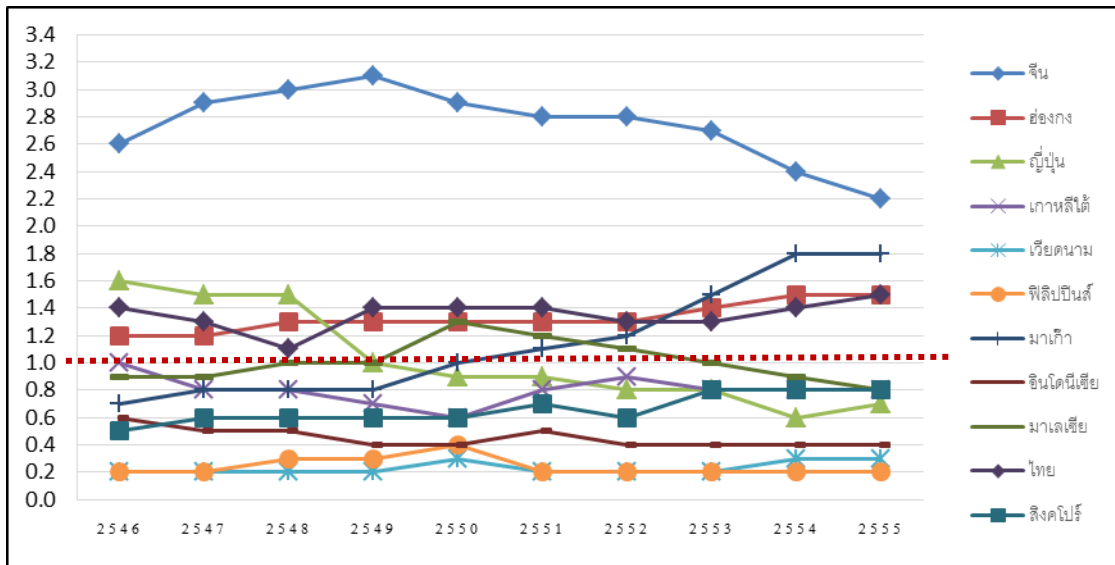
ตารางที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ประเทศ	ค่าดัชนี RCA เฉลี่ย (พ.ศ.)		วิเคราะห์ผลการประเมินความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
	2546 - 2548	2554 - 2556	
จีน	1.36	1.05	ได้เปรียบต่อเนื่องแต่มีแนวโน้มความได้เปรียบลดลง
ญี่ปุ่น	0.40	0.38	เสียเปรียบต่อเนื่องและมีแนวโน้มความเสียเปรียบเพิ่มขึ้น
เกาหลีใต้	0.49	0.51	เสียเปรียบต่อเนื่องแต่มีแนวโน้มความเสียเปรียบลดลง
ฮ่องกง	0.56	1.06	เสียเปรียบในช่วง 3 ปีแรก แต่ได้เปรียบในช่วง 3 ปีหลัง
มาเก๊า	3.22	3.85	ได้เปรียบต่อเนื่องและมีแนวโน้มความได้เปรียบเพิ่มขึ้น
ไทย	1.76	2.74	ได้เปรียบต่อเนื่องและมีแนวโน้มความได้เปรียบเพิ่มขึ้น
มาเลเซีย	1.60	2.16	ได้เปรียบต่อเนื่องและมีแนวโน้มความได้เปรียบเพิ่มขึ้น
สิงคโปร์	0.38	0.64	เสียเปรียบต่อเนื่องแต่มีแนวโน้มความเสียเปรียบลดลง
อินโดนีเซีย	1.79	1.57	ได้เปรียบต่อเนื่องแต่มีแนวโน้มความได้เปรียบลดลง
ฟิลิปปินส์	1.69	0.78	ได้เปรียบในช่วง 3 ปีแรก แต่เสียเปรียบในช่วง 3 ปีหลัง
เวียดนาม	1.95*	2.80	ได้เปรียบต่อเนื่องและมีแนวโน้มความได้เปรียบเพิ่มขึ้น

หมายเหตุ *เป็นข้อมูลดัชนี RCA ของประเทศเวียดนามเฉพาะปี พ.ศ.2548

2. ดัชนีประสิทธิภาพด้านความสามารถในการสร้างรายได้โดยเฉลี่ย

ภาพที่ 2 แนวโน้มดัชนีประสิทธิภาพด้านความสามารถในการสร้างรายได้โดยเฉลี่ยในกลุ่มประเทศเอเชียที่สำคัญ

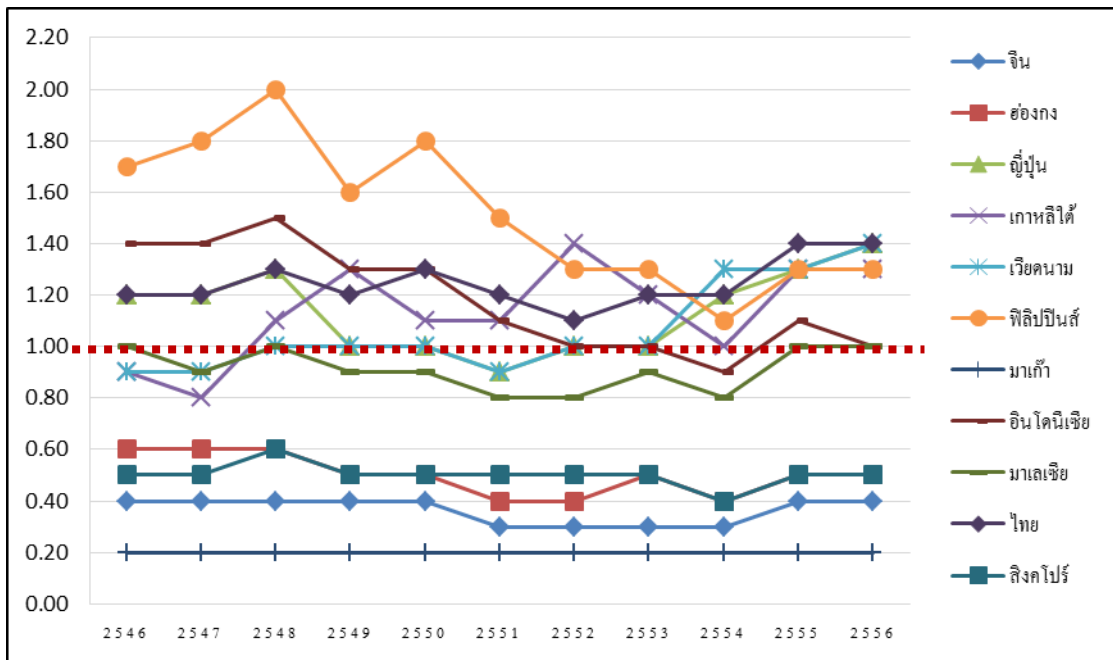
หมายเหตุ: ค่าดัชนี >1 หมายถึงมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในด้านการสร้างรายได้โดยเฉลี่ย
ค่าดัชนี <1 หมายถึงมีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบในด้านการสร้างรายได้โดยเฉลี่ย

จากภาพที่ 2 พบว่า เมื่อแบ่งการวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในด้านการสร้างรายได้โดยเฉลี่ย (ค่าดัชนี >1) ของกลุ่มประเทศเอเชียที่สำคัญโดยแบ่งเป็น 2 ช่วงเวลา พบว่า ในช่วง 3 ปีแรกที่ศึกษา (พ.ศ.2546 -2548) ประเทศที่มีความได้เปรียบโดยเฉลี่ยสูงที่สุดคือ จีน รองลงมาได้แก่ ญี่ปุ่น ไทย และฮ่องกง ตามลำดับ ส่วนประเทศที่มีความเสียเปรียบในช่วงเวลาดังกล่าวมากที่สุดคือ เวียดนาม และฟิลิปปินส์ ตามลำดับ จากผลการวิจัยวิเคราะห์ได้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าวประเทศญี่ปุ่น จีน ไทย และ ฮ่องกง มีความได้เปรียบ ทั้งนี้เนื่องมาจากเป็นกลุ่มประเทศที่มีรายรับจากการท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยต่อจำนวนครั้งการเยือนสูงกว่าประเทศอื่น ๆ ประกอบกับ จีน เป็นประเทศที่มีสินค้าบริการด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีค่าครองชีพและค่าใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวสูงแม้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวมีไม่มากเท่าจีน ประเทศไทยมีสินค้าและบริการการท่องเที่ยวที่หลากหลายและเป็นเอกลักษณ์ เช่น ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกและงานฝีมือ ธุรกิจสปา เสื้อผ้า ฯลฯ ที่สามารถดึงเม็ดเงินจากนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก และฮ่องกงก็เป็นแหล่งท่องเที่ยวจับจ่ายสินค้าแบรนด์เนมต่างๆ ส่งผลให้ประเทศเหล่านี้มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบด้านการสร้างรายได้โดยเฉลี่ย

สำหรับในช่วง 3 ปีสุดท้ายที่ศึกษา (พ.ศ.2553 - 2555) ประเทศที่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบด้านการสร้างรายได้โดยเฉลี่ยสูงสุด คือ จีน รองลงมาได้แก่ มาเก๊า ฮองกง และไทย ตามลำดับ ส่วนประเทศที่มีความเสียเปรียบด้านการสร้างรายได้โดยเฉลี่ยในช่วงเวลาดังกล่าวมากที่สุด คือ ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม ตามลำดับ จากผลการวิจัยในช่วงเวลาดังกล่าวพบว่า จีน มาเก๊า ฮองกง และไทย มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบด้านการสร้างรายได้โดยเฉลี่ย ทั้งนี้เนื่องมาจากเป็นกลุ่มประเทศที่มีรายรับโดยเฉลี่ยต่อจำนวนครั้งการเยือนสูงกว่าประเทศอื่น ๆ ประกอบกับมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การชั่งชั่งตลาดการท่องเที่ยว การคมนาคมขนส่งที่สะดวกสบาย การให้บริการอินเทอร์เน็ต WiFi การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในหลาย ๆ กลุ่ม เช่น กลุ่มผจญภัย ธรรมชาติ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม กีฬา สุขภาพ บันเทิง คาสีโน สวนสนุก ฯลฯ ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยในการสร้างแรงจูงใจแก่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง อาทิ จีนมีสินค้าทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม และสถานที่ท่องเที่ยวที่เกิดจากมนุษย์สร้างขึ้น มาเก๊า มีกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านการโรงแรมและคาสีโน ฮองกง มีสินค้าการท่องเที่ยวด้านโรงแรม สวนสนุก และไทย มีสินค้าบริการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น สปา ศิลปวัฒนธรรมธรรมชาติ บันเทิง ของที่ระลึก ฯลฯ ซึ่งก็สอดคล้องกับสถิติของ UNWTO ปี 2014 เกี่ยวกับประเทศที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวสูงที่สุด 10 ลำดับแรกของโลก พบว่า จีน มาเก๊า และไทย มีรายได้จากการท่องเที่ยวสูงเป็นลำดับที่ 4 5 และ 7 ของโลกตามลำดับ

3. ดัชนีประสิทธิภาพด้านความสามารถในการดึงดูดให้พำนัก

ภาพที่ 3 แนวโน้มดัชนีประสิทธิภาพด้านความสามารถในการดึงดูดให้พำนักในกลุ่มประเทศเอเชียที่สำคัญ

หมายเหตุ: ค่าดัชนี >1 หมายถึงมีความได้เปรียบในด้านความสามารถในการดึงดูดให้พำนัก
 ค่าดัชนี <1 หมายถึงมีความเสียเปรียบในด้านความสามารถในการดึงดูดให้พำนัก

จากภาพที่ 3 พบว่า เมื่อแบ่งการวิเคราะห์ความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในด้านการดึงดูดให้พำนักของกลุ่มประเทศเอเชียที่สำคัญ 2 ช่วงเวลาได้แก่ ในช่วง 3 ปีแรกที่ศึกษา (พ.ศ. 2546 - 2548) พบว่า ประเทศที่มีความได้เปรียบสูงสุด คือ ฟิลิปปินส์ รองลงมาได้แก่ อินโดนีเซีย ไทย และญี่ปุ่น ตามลำดับ ส่วนประเทศที่มีความเสียเปรียบในช่วงเวลาดังกล่าวมากที่สุด คือ มาเก๊า และจีน ตามลำดับ จากผลการวิจัยในช่วงเวลาดังกล่าววิเคราะห์ได้ว่า ประเทศฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ไทย และญี่ปุ่น มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในด้านการดึงดูดให้พำนัก เนื่องจากสภาพภูมิประเทศและความหลากหลายโดยเฉพาะฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย ที่มีลักษณะเป็นเกาะที่ต้องใช้เวลาในการเดินทางค่อนข้างมากส่งผลให้มีระยะเวลาในการพำนักโดยเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวค่อนข้างนาน ในขณะที่ญี่ปุ่นแม้ว่าจะมีค่าครองชีพค่อนข้างสูงแต่มีระยะเวลาในการพำนักค่อนข้างนานเนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายและการคมนาคมขนส่งที่สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆได้ทั่วประเทศ สำหรับประเทศไทยมีปัจจัยที่ดึงดูดให้พำนักอยู่นาน เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งทะเล หมู่เกาะ ชายหาด น้ำตก ภูเขา ฯลฯ

สำหรับในช่วง 3 ปีสุดท้ายที่ศึกษา (พ.ศ. 2554 - 2556) ประเทศที่มีความได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบด้านการดึงดูดให้พำนักสูงที่สุด คือ ไทยและเวียดนาม รองลงมาได้แก่ ญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ เกาหลีใต้ และอินโดนีเซีย ตามลำดับ ส่วนประเทศที่มีความเสียเปรียบในช่วงเวลาดังกล่าวมากที่สุด คือ มาเก๊า และจีน ตามลำดับ จากผลการวิจัยในช่วงเวลาดังกล่าววิเคราะห์ได้ว่า ประเทศฮ่องกงและเกาหลีใต้ เป็นกลุ่มประเทศใหม่ที่ขยับขึ้นมาได้เปรียบ ทั้งนี้ฮ่องกงมีแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ได้แก่ ฮ่องกงดิสนีย์แลนด์ และแหล่ง Shopping ที่สามารถดึงดูดระยะเวลาในการเข้าไปท่องเที่ยวยาวนานมากขึ้น ในส่วนของประเทศเกาหลีใต้สามารถสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมาก เนื่องจากใช้กลยุทธ์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเกาหลีผ่านละคร ซีรีส์ต่าง ๆ สำหรับประเทศไทย เวียดนาม ฟิลิปปินส์ และญี่ปุ่น เป็นประเทศที่มีความได้เปรียบในด้านการดึงดูดให้พำนักอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องจากมีความหลากหลายในทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น ทะเล ภูเขา น้ำตก และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้าง เช่น แหล่งประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม มีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวไม่สูงมากนัก (ยกเว้นญี่ปุ่น) จึงทำให้มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาการท่องเที่ยวไทยในอนาคตเพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทุกภาคส่วนควรหันกลับมาให้ความสำคัญ ดังนั้นเพื่อสร้างรายได้เปรียบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยขอเสนอแนะแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพสินค้าบริการการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว การรวมกลุ่มตลาดการท่องเที่ยว AEC ให้มีขนาดใหญ่ขึ้น ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งสาธารณะในประเทศทั้งระบบทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศให้มีความเชื่อมโยงกับเส้นทางการท่องเที่ยว ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อการสร้างแรงจูงใจในการท่องเที่ยวแทบทั้งสิ้น

2. ควรมีการยกระดับฝีมือแรงงานในการพัฒนาสินค้า ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ของที่ระลึกให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยให้คงเอกลักษณ์ของความเป็นไทยในเรื่องของความแตกต่าง รวมทั้งการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานผู้ประกอบการโรงแรมในการเสนอสินค้าและบริการการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ ๆ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายตามความสนใจของกลุ่มนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างทางเลือกในการจ่ายเงินซื้อโปรแกรมทัวร์ให้นักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ หรือสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวใหม่ ๆ ที่มีความโดดเด่น น่าสนใจในลักษณะการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างแรงดึงดูดใหม่ด้านการท่องเที่ยวของประเทศให้นักท่องเที่ยวที่เคยมาเที่ยวเมืองไทยแล้ว มาเที่ยวซ้ำอีก หรือมีทางเลือกที่จะอยู่เที่ยวต่อให้นานขึ้น

4. มุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หรือ Creative Tourism เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการท่องเที่ยว ที่สร้างมูลค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวบนพื้นฐานแห่งความเป็นไทย (Thainess) เช่น วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์

5. การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หรือ Low Carbon Tourism ซึ่งถือว่าการท่องเที่ยวเทรนด์ใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เพื่อร่วมช่วยกันสร้างความตระหนักในการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนให้มากกว่าการมาเที่ยวเพื่อทำลาย

6. การเร่งสร้างความเชื่อมั่นด้านความมั่นคงของประเทศ และต้องสร้างระบบรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินแก่นักท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างบูรณาการ

บรรณานุกรม

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.(255). *สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยวเดือนกันยายน 2557*. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555– 2559*. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

United Nation World Tourism Organization (UNWTO). (2013) *Statistic & Tourism*.

Retrieved October, 12, 2013, from <http://www.unwto.org/asia/index.php>

World Economic Forum. (2013). *The Travel & Tourism Competitiveness Report*.

Retrieved October, 15, 2013, from <http://www.weforum.org/>

UNCTAD Handbook of Statistics. (2013). *Average Length of Stay*. Retrieved October, 15, 2013, from <http://www.nationsencyclopedia.com/WorldStats/UNCTAD-average-length-stay-visitors.html>

World Trade Organization. (2013). *Trade in commercial services*. Retrieved October, 15, 2013, from <http://stat.wto.org/StatisticalProgram/WSDBViewData.aspx?Language=E>